

II. INHABILITET

Inhabilitet – plan for forelesningen

1. Hva er inhabilitet?
2. Hvorfor særlige regler om inhabilitet?
3. Bakgrunnen for forvaltningslovens bestemmelser
4. Forvaltningslovens bestemmelser
5. Rolleblanding og habilitetskrav

1. Hva er inhabilitet?

- En personlig interesse eller særlig tilknytning til en sak
- Interessen eller den særlige tilknytningen er av en slik art at en tjenestemann ikke bør delta i avgjørelsen av saken

2. Hvorfor særlige regler om inhabilitet?

- Hensyn for regler om inhabilitet:
  - Sikre at avgjørelser treffes på et så objektivt grunnlag som mulig og ikke influeres av en tjenestemanns særlige stilling
  - Tillit til forvaltningen
- Hensyn mot regler om inhabilitet?
  - Omstendelig saksbehandling
  - Lite land, små kommuner

3. Bakgrunnen for forvaltningslovens bestemmelser

- Før forvaltningsloven ingen generelle lovregler om forvaltningens habilitet
- Men prosesslovgivningens bestemmelser ble anvendt på forvaltningsorganer – se domstolslovens § 106-108
- Flere bestemmelser om habilitet i spesiallovgivningen
  - Kommunelovene av 1938 og 1954
  - Skogkonsesjonsloven av 1909
  - Syketrygdloven av 1956
  - osv.

4. Forvaltningslovens bestemmelser

- Forvaltningslovens kapittel II, § § 6-10
  - Hva er kravene til habilitet? § 6
  - Hvem omfattes av habilitetskrav? § 10
  - Hvordan avgjøres habilitetsspørsmål § § 7-9

4.1 Introduksjon

- Oversikt over problemstillinger i forvaltningslovens bestemmelser
  - Anvendelsesområdet
  - Når gjelder habilitetskravene?
  - Hva er kravene til habilitet?
  - Hvem omfattes av kravene til habilitet?
  - Hvordan avgjøres habilitetsspørsmål?
  - Hvilke virkninger har avgjørelse om inhabilitet?

4.2 Forvaltningslovens regler om inhabilitet - anvendelsesområde

- Forvaltningslovens anvendelsesområde jf § 1
  - Enkeltvedtak og forskrift – jf plassering i kapittel II
  - Også andre avgjørelser er omfattet jf § 6 (“avgjørelse”)
- Eksempler på særlovgivning som uttrykkelig gir habilitetsreglene anvendelse
  - Helseforetaksloven (2001) § 5
  - Forskrift om offentlige anskaffelser(2006) § 3-7

4.3 Når gjelder habilitetskravene?

- Forvaltningslovens § 6 første ledd
  - Offentlig tjenestemann er ugild til å
    - «tilrettelegge grunnlaget for en avgjørelse», eller
    - «treffe avgjørelse»

4.4 Hva er kravene til habilitet?

- Oversikt over forvaltningslovens § 6
  - 1) Særskilte inhabilitetsgrunnlag
  - 2) Reell hovedregel – «særegne forhold....som er egnet til å svekke tilliten til hans upartiskhet»
  - 3) Særregler om forholdet mellom overordnede og underordnede tjenestemenn
  - 4) Unntaksregel
  - 5) Delegasjon av myndighet til å fastlegge rekkevidden av hovedregelen og unntaksregelen

- Systematisering av forvaltningslovens § 6
  - Materielle krav til habilitet
    - Den reelle hovedregel, forvaltningslovens § 6 andre ledd
    - Spesifisering av hovedregelen, forvaltningslovens § 6 første ledd
    - Unntaksregelen, forvaltningslovens § 6 fjerde ledd
  - Særregler om overordnede og underordnede tjenestemenn
  - Delegasjon av myndighet – nærmere regler

- Reell hovedregel: forvaltningslovens § 6 andre ledd - ordlyden:
  - «Likeså er han ugild når andre særegne forhold foreligger som er egnet til å svekke tilliten til hans upartiskhet»
  - Retningslinjer ved vurderingen:
    - Kan avgjørelsen i saken innebære særlig fordel, tap eller ulempe for ham selv eller noen som han har nær personlig tilknytning til.
    - Om ugildhetsinnsigelse er reist av en part

- Reell hovedregel: forvaltningslovens § 6 andre ledd
  - Sentrale tolkningsspørsmål:
    - Hva er «særegne forhold»?
      - Ikke enhver interesseliknytning
      - Betydning av retningslinjen om særlig fordel tap eller ulempe
      - Betydning av retningslinjene om innsigelse reist av part
      - Andre momenter
    - Når er særegne forhold «egnet til å svekke tilliten til hans upartiskhet»?

Oppgave

- Statsråd Peder Ås og hans kone har hatt sporadisk kontakt med kronprinsparet. De har møttes i private og offentlige middager, og besøkt hverandre på hytter, og vært i hverandres bursdagsmerkeringer ved runde årstall.
  - 1) Hvilke regler er bestemmende for Ås' habilitet?
    - a) Forvaltningsloven?
    - b) Ingen regler?
    - c) Andre regler – i så fall hvilke?
  - 2) Er Peder Ås habil til å fastsette kronprinsparets apanasje?

- Spesifisering av hovedregelen: forvaltningslovens § 6 første ledd
  - situasjoner hvor en tjenestemann automatisk er inhabil:
    - a) når han selv er part i saken;
    - b) når han er i slekt eller svogerskap med en part i opp- eller nedstigende linje eller i sidelinje så nær som søsken;
    - c) når han er eller har vært gift med eller er forlovet med eller er fosterfar, fostermor eller fosterbarn til en part;
    - d) når han er verge eller fullmektig for en part i saken eller har vært verge eller fullmektig for en part etter at saken begynte;
  - Særregelen om organisasjoner og selskaper i § 6 litra e)

- Unntaksregelen i forvaltningslovens § 6 fjerde ledd:
  - «åpenbart at tjenestemannens tilknytning til saken eller partene ikke vil kunne påvirke hans standpunkt»; og
  - «verken offentlige eller private interesser tilsier at han viker sete».

- Særregel om overordnede og underordnede tjenestemenn i forvaltningslovens § 6 tredje ledd:
  - «Er den overordnede tjenestemann ugild, kan avgjørelse i saken heller ikke treffes av en direkte underordnet tjenestemann i samme forvaltningsorgan».

4.5 Hvem omfattes av krav til habilitet?

- Personkrets angitt i forvaltningslovens § 10
  - Offentlige tjenestemenn
  - Enhver annen som «utfører tjeneste eller arbeid for et forvaltningsorgan».
    - «Som forvaltningsorgan reknes i denne lov et hvert organ for stat eller kommune» jf forvaltningsloven § 1 annet punktum
  - Unntak for «statsråd i egenskap av regjeringsmedlem».

4.6 Avgjørelse av habilitetsspørsmål

- Bestemmelse om behandling av habilitetsspørsmålet i forvaltningslovens § 8
  - Utgangspunkt: Tjenestemannen avgjør selv
    - Kan forelegges for «nærmeste overordnede»
  - Kollegiale organer
    - Habiliteten til ett medlem
    - Habiliteten til flere medlemmer
    - Varslingsplikten

4.7 Virkning av inhabilitet for saksbehandling

- Stedfortreder jf forvaltningslovens § 9 første ledd
- Overføring til sideordnet eller overordnet organ jf § 9 andre ledd

5. Rolleblending og habilitetskrav

- Offentlige anskaffelser - alminnelige anbudsrettslige prinsipper , jf Rt 2007-983 (Reno Vest)

(78) Jeg går så over til å vurdere habilitetsspørsmålet eller – kanskje mer treffende – spørsmålet om rolleblending.

(81) Det følger av anskaffelsesforskriften § 3–4 at forvaltningsloven § § 6 til 10 om habilitet gjelder. Forvaltningsloven § 6 fastsetter at man i nærmere angitte tilfeller er inhabil til å «tilrettelegge grunnlaget for en avgjørelse eller til å treffe avgjørelse i en forvaltningssak».

Premiss 82:

- Etter mitt syn kan det ikke uten videre være avgjørende at With-Hanssen [Daglig leder] ikke utarbeidet innstillingen om hvilken anbyder som burde få kontrakten.
- Det må foretas en konkret vurdering av om han hadde en slik rolle i anbudssaken at den var egnet til å svekke tilliten til at anbyderne konkurrerte på like vilkår.
- Drøftelsen kan kanskje like gjerne forankres i alminnelige anbudsrettslige prinsipper som i forvaltningsloven § 6.
- Disse prinsippene kommer til uttrykk i anskaffelsesloven § 5, som blant annet pålegger oppdragsgiver å sikre at det ikke finner sted forskjellsbehandling mellom leverandører.
- Jeg viser også til anskaffelsesloven § 1, hvor det fremgår at et av formålene med regelverket er å sikre at det offentlige opptrer med stor integritet, slik at allmennheten har tillit til at offentlige anskaffelser skjer på en samfunnstjenlig måte.

Takk for oppmerksomheten!